

Keresztény értékek megóvása az Egyházművészeti Tanszéken

Nicoleta Melniciuc-Puică

Az egyházművészet a képek megszentelését jelenti, a községünkben földöntúli környezetbe való felemelést, ami a maga változatos kifejezőmódjával összeköti a keresztényeket, egy olyan társadalomban, amely egyre jobban megszenteltet a vizuális/látható világot. A szakrális művészet támogatja a közösség eszméjét, a hiteles értékek felismerése által.

A tanszék története

A jászvásári „Alexandru Ioan Cuza” Egyetem Ortodox Teológia karán működő Egyházművészeti tanszék elsőként jött létre és szerezte meg a végleges akkreditálást az ország hasonló jellegű intézményei között. 1993 őszén kezdődött az ikon és régi könyv konzerválás-restaurálás képzés. Később, 1999-ben új szakirány létesült a Nemzeti Örökség szakirányon belül, az egyházi/templomi festészet.

Az Egyházművészeti tanszéket 2002-ben véglegesen akkreditálták. 2003-tól a kar posztgraduális képzést szervezett, majd 2005–2006-tól egészen napjainkig 2 éves mesterképzést Kulturális Örökség kutatása címmel. A Kulturális Örökség posztgraduális mesterképzést 2009-ben újra akkreditálták.

Szakirányok

Az Egyházművészeti tanszéken belül három fejlesztési irány van: ikon (szentkép) – festett fa (fa hordozóra készült festmény) konzerválás-restaurálás; könyv/dokumentum/papír konzerválás-restaurálás és egyházi/templomi festészet. A tanszék célja az alap- és mesterképzésen keresztül, konzervátorok, könyv-dokumentum és ikon-restaurátorok, valamint templomfestők (ikon- és falképfestők) képzése. Emellett itt működik az egyetlen szak az országban, mely vallási miniatúra-szakértőket képez.

Az Egyházművészeti tanszéken az alapképzés 3 év, illetve 6 szemeszter, amelyeket egy-egy vizsgaidőszak követ. A tanulmányok befejezését a sikeres licenszvizsga véglegesíti. A Kulturális Örökség mesterképzési szak 4 szemeszteres és mesteri dolgozat megvédésével zárul.

Az első tanterv megalkotásakor figyelembe vettük, hogy az egyházi műalkotások restaurálása interdiszciplináris terület, amelyen közreműködnek művészeti-, tudományos-, technikai- és teológiai képzettséggel rendelkező szakemberek. A legtöbb kezdetben leadott tantárgy

az aktuális tantervekben is megtalálható. A tanterveknek a jelenlegi törvénykezés, valamint a bolognai nyilatkozat (amely 6 féléves alapképzést ír elő) alapján történő átszervezése során, lecsökkentették bizonyos tantárgyak óraszámát és megjelentek újak, amelyek szükségesek voltak a hallgatók szakszerű felkészüléséhez.

Az „Alexandru Ioan Cuza” Egyetem Ortodox Teológia karán működő Egyházművészeti szak folyamatosan megújul, a tudományos kutatások, az alkotó tevékenység, a tapasztalatcserek és nevelési tapasztalat során szerzett új ismeretek bevezetésével. Az 1993–1994 és 2010–2011-es egyetemi évektől kezdődően változó létszámban képeztünk hallgatókat, akik a moldvai teológiai szemináriumokból, ipari-, elméleti- esetenként művészeti líceumokból érkeztek, valamint mesteri hallgatókat, akik javarészt a saját tanszékünk végzettjeiként folytatták tanulmányukat.¹ Az 1. táblázat tartalmazza az utolsó végzős hallgatók (2010–2011) tantárgyait.

Az Egyházművészeti tanszék elméleti, szemináriumi és műhely gyakorlatait az Ortodox Teológia kar gyakorlonoki, tanársegédi, adjunktusi, docensi vagy professzori fokozatot viselő oktatói tanítják. A címzetes oktatók mellett, néhány tantárgyat a jászvásári „Al. I. Cuza” Egyetem tanárai, a jászvásári „G. Enescu” Művészeti Egyetem tanárai, valamint a jászvásári Moldova Múzeumegyüttes konzerválás-restaurálás szakemberei oktatnak.

Az Egyházművészeti tanszék oktatói közössége rendkívüli figyelmet szentel a tudományos kutatásnak. Az oktatók részt vesznek országos és helyi jellegű kutatási programokban és tervekben. Számos publikációjuk jelent meg a CNCSIS (Felsőfokú Oktatásban végzett Tudományos Kutatás Országos Tanácsa) által elismert kiadóknál és szakfolyóiratokban.

Az Egyházművészeti tanszék címzetes egyetemi oktatóinak a 2009–2010-es tanévben kifejtett tudományos kutatási tevékenysége a következőkben valósult meg: 7 kiadott könyv, 42 tudományos dolgozat (amelyből 24 ISI értékeléssel bír), 40 cikk, 20 nemzetközi és

¹ N. Melniciuc-Puică: Analiza pieței educaționale la specializarea Teologie Ortodoxă-Conservare – Restaurare a Facultății de Teologie Ortodoxă «Dumitru Stăniloae» din Iași (Oktatási piac elemzése a jászvásári „Dumitru Stăniloae” Ortodox Teológia kar Ortodox-Teológia – Restaurálás-Konzerválás szakán). In: Analele Științifice ale Universității «Al.I. Cuza», Teologie, (Al. I. Cuza” Egyetem Tudományos Évkönyve, Teológia), Iași”, 2003. pp. 405–414.

1. táblázat: Leadott szaktantárgyak a 2010/2011-es tanévben.

Év	Tantárgyak	Év	Tantárgyak
I.	Rajz- és szín tanulmány Képzőművészeti technikák tanulmányozása Műszaki rajz, perspektíva és gyakorlati alkalmazása Bevezetés az Ótestamentum tanulmányozásába Bevezetés az Újtestamentum tanulmányozásába Román Ortodox Egyháztörténet Teológia-történet Lelki/Szellemi képzés Idegen nyelv Az információ-közvetítés módszerei	III.	Művészettörténet Restaurálási rajz tanulmány Restaurálási szín tanulmány Általános restaurálási elmélet Műtárgyak károsodási problémái. Aktív konzerválás Ikon- és festett fa restaurálás módszertana. Restaurálási dokumentáció Anyagismeret – ikon- és festett fa restaurátorok részére Az ikonfestészet régi technikái Könyv- és dokumentum/papír-restaurálás módszertana Restaurálási dokumentáció Fémrestaurálás Anyagtan – könyv és dokumentum/papír restaurátorok részére Régi grafika-technikák Festészeti rajz tanulmány Festészeti szín tanulmány Festészeti kompozíció tanulmány Festészeti anyagismeret Hagyományos képzőművészeti technikák Szakmai gyakorlat
II.	Rajz- és szín tanulmány Képzőművészeti technikák tanulmányozása és gyakorlati alkalmazása Alkalmazott kémia Alkalmazott biológia Ikon- és festett fa restaurálás módszertana. Restaurálási dokumentáció Az ikonfestészet régi technikái Könyv- és dokumentum/papír-restaurálás módszertana Restaurálási dokumentáció Régi grafika-technikák Művészeti anatómia Festészeti rajz tanulmány Festészeti szín tanulmány Hagyományos képzőművészeti technikák Dogmatika és szimbolika Idegen nyelv		

országos tudományos rendezvényen való részvétel, 2 szerződés és 29 egyéni kiállítás.²

Alapvető vagy alkalmazott kutatási tevékenységet fejtenek úgy a tanszék oktatói, mint a hallgatók (tudományos rendezvényeken, értekezleteken, workshopokon, továbbképzőkön, kiállításokon, alkotótáborokban és művészeti projekteken való részvétel által). Az Egyházművészeti tanszék oktatóinak és hallgatóinak munkái között kiemelkedő helyet foglalnak el az Ortodox Teológia karon szervezett kiállítások. Az utóbbi 3 évben szakunk oktatói és hallgatói 14 kiállítást szerveztek szakrális képzőművészeti tárgykból. Megrendezésre került két nemzetközi értekező és egy nemzetközi egyházi festészeti műhely, európai egyetemeken egyházi festészetet oktató előadók részvételével (pl. Giorgios Kordis professzor, az EIKONA csoport vezetője Athénból).

² N. Melniciuc-Puică: Specializarea Artă Sacră – Istoric și perspectivă (Egyházművészeti szak – Történet és perspektíva). In: Învățământul universitar vocațional la ceas aniversar – 2010. Studii și cercetări (Hivatásos egyetemi oktatás az évfordulón – 2010. Tanulmányok és kutatások). Szerk. V. Sava, D. Sandu, E.I. Roman, Ed. Doxologia, Iași, 2010, p. 164.

Működési feltételek

Az Ortodox-Teológia kar és az Egyházművészeti tanszék a szaknak megfelelő oktatási és kutatási termeket és műhelyt biztosít. Az Egyházművészeti szakirány hallgatóinak elméleti és gyakorlati tevékenységéhez 29 elméleti és szemináriumi terem, laboratóriumok (1. kép), műhelyek (egy terem kiállítóterként szolgál), egy számítógépes terem és egy kápolna áll rendelkezésre.

A Teológia kar „*Studium*” könyvtára 40.000 kötetel rendelkezik, valamint előfizet a legjelentősebb országos és külföldi szakfolyóiratokra. A hallgatóknak bejárás lehetősége van a Moldvai és Bukovinai Metropólia „*D. Stăniloae*” ökumenikus könyvtárába is, ahol több mint 120.000 cím található.

Az Egyházművészeti tanszék hallgatóinak gazdag felszerelés áll rendelkezésére, melyek közül megemlíthjük a következőket: digitális fényképezőgépek, FTIR spektrofotométer (2. kép), kivetítők, vetítők, ionmentesítő a vizes kezelésekhez, elszívó berendezések, mozgatható portalanító egység, termohigrográfok, vákuumasztal, mikroszkópok, sztereomikroszkópok, vegyifülke, pH-mérő, fertőtlenítő, szárító kamra, fénymérő, pszihrométerek, ikonrestauratori asztalok, könyvrestauratori megvilágító asztalok, festőállványok, számítógépek, nyomtatók, korszerű képolvasó, stb.



1. kép. Az Ortodox Teológia Kar Egyházművészeti tanszékének hallgatói az ikonrestaurálási műhelyben.



2. kép. FTIR Vertex 70 spektrofotométer.

Megvalósítások és perspektívák

Meg kell említenünk azt a tényt is, hogy az itt végzett, dicséretre méltó hallgatók közül néhányan értékes egyházi javak megőrzéséhez járulnak hozzá, a Moldvai és Bukovinai Metropólia által működtetett „*Ressurrectio*” Konzerválási és Restaurálási Központban kifejtett tevékenységükkel, vagy egyéni, illetve közismert cégeken (pl. „*Panselinos*” festészeti műhely) keresztül népszerűsítik a hiteles keresztény művészetet.

A pedagógiai modul elvégzése által a 2005 előtt végzett diákjaink egy része vallást tanít, míg az utóbbi évfolyamok végzős hallgatói az iskolai művészeti oktatásban vesznek részt.

A Moldvai és Bukovinai Érsekséghez tartozó kolostorok (Golia, Cetățuia, Putna, Dragomirna, Sucevița, Dumbrăvele, Stavnice stb.) múzeumaiban szerzetesek és nővérek tevékenykednek, akik az egyetlen moldvai szakirányú képzés végzettjei.

Volt diákjaink között vannak, akik könyvtárakban (Moldvai és Bukovinai Metropólia könyvtára), múzeumokban (Moldova Nemzeti Múzeumegyüttes, szucsávai Bucovina Múzeumegyüttes, bukaresti Szépművészeti Múzeum, brassói Néprajzi Múzeum), levéltárakban (jászvárosi Országos Levéltár Megyei Igazgatósága), templomfestő vagy restaurálási terepeken dolgoznak (templomokban, kolostorokban, mint pl. Neamț, Hurezi stb.). Mások megyei kulturális és vallási igazgatóságokon, (Jászvásár, Botoșani stb.), műemlék-nyilvántartó központokban (Suceava), megyei vámigazgatóságokon (Bakó), könyvkiadóknál (Trinitas), illetve festőként vagy restaurátorként helyezkedtek el külföldön (Olasz-, Német-, Görögország, Belgium). Néhány végzős hallgató bekapcsolódott a Román Patriarchátus egyes projektjeibe, mint alkotótáborok oktatói.

Vállalt küldetésével tökéletesen összhangban, a referencia értékek, felelősségvállalás és nyilvános felelősség jegyében, az Egyházművészeti szak meghatározta azon célokat, melyeken keresztül a megfelelő környezetet tudja biztosítani a diákok számára a választott tárgyak elsajátítására, elméleti és gyakorlati ismereteik, szakmai és kiegészítő tudásuk gyarapítására.

Az Egyházművészeti szak megalapozott szakmai felkészülést nyújt alapképzésben lévő hallgatóinak, melyet lehetőségük van folytatni a Bolognai rendszer II. ciklusában, mesterképzőn. Az Erasmus program keretében évente diák- és tanárcserékre kerül sor olyan európai egyetemeken hallgatóinak és oktatóinak közreműködésével, melyek partnerségi egyezményt kötöttek egyetemünkkel, a minél szélesebb körű szakmai lehetőségek feltárása érdekében.

Több tíz nemzedék gondoskodott arról, hogy jó állapotban adja át az utódoknak a szülőktől örökölt szentképeket és vallásos könyveket, melyek a román keresztény hit tanúi, és megőrizték az egyházi festészet hagyományos ikonográfiáját. Célunk, hogy tovább folytassuk az együttműködést az újabb nemzedékekkel, hogy a nemzeti kulturális örökség állagmegóvása terén szerzett tudományos ismereteinkkel felsorakozzunk az európai színvonalra.

Prof. dr. Melniciuc Puică Nicoleta
Egyetemi tanár
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea Alexandru Ioan Cuza
Iași

Fordította: Szappanyos Tünde